

HILLE KYRKA

Antikvarisk medverkan vid inre renovering och ombyggnation av RWC
och pentry

Hille kyrka
Hille socken
Gävle kommun
Gävleborgs län
2024-2025

Ulrika Olsson

Slutrapport
Tillstånd enligt KML
Lst dnr: 4394-2023 och 6811-2023
Beställare: Gästrikekustens pastorat

Hille kyrka

Antikvarisk medverkan vid inre renovering och ombyggnation av
RWC och pentry

Hille kyrka
Hille socken
Gävle kommun
Gävleborgs län
2024–2025

Rapport 2026:08
Ulrika Olsson

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan du köpa/beställa i länsmuseets butik [butiken@xlm.se](mailto:butik@xlm.se)

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg
Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle
www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2026

Omslagsbild: Kyrkorummet i Hille kyrka sett mot koret efter avslutade arbeten. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Länsmuseet Gävleborg medger spridning av dokumentationsmaterialet med Creative Commons licensen CC-BY, undantag kartmaterialet:

© Lantmäteriet, dnr I2018/00110.

ISSN 0281–3181

Print: Trycktrean

Innehållsförteckning

Tekniska och administrativa uppgifter	5
Sammanfattning	6
Antikvarisk slutbedömning.....	7
Karta	7
Lagskydd	7
Historik.....	7
Orsaker till åtgärd.....	9
Utförda arbeten	16
Ombyggnation av RWC och pentry	16
Valv i långhuset	19
Gulmålade fält.....	19
Dekorationsmålade fält.....	20
Långhusets taklist	21
Valvbåge med inskription	22
Korvalv	23
Långhusets väggar	24
Pilastrarna i långhuset.....	25
Fönsternischer i kor, långhus, vapenhus, sakristia och förberedelserum	27
Taket under läktaren	28
Väggar i vapenhuset.....	28
Tak i vapenhuset	28
Sakristia och förberedelserum	28
Antikvariska iakttagelser.....	29
Fönsternischer	29
List under altartavlan på den östra långhusväggen	29
Putsskada vid gångjärnsinfästning i vapenhusets entrénisch.....	30
Referensyta i kyrkorummet.....	31
Äldre väggmaleri i koret	32
Ett meddelande från förr	32
Installation av nya bänkvärmare och demontering av vägghängda radiatorer	33
Avsaknad av byggmöten	33
Källor	33

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer: 4394–2023 och 6811–2023

Länsstyrelsens beslutdatum: 2023-10-05 och 2023-10-30

Länsmuseets diarienummer: 2025–23/312

Projektid: december 2023-maj 2025

Platsbesök: 2023-12-07

2024-10-09

2025-01-20

2025-01-28

2025-03-27

2026-02-11

Antikvarisk medverkan: Ulrika Olsson, byggnadsantikvarie

Beställare: Gästriked kustens pastorat

Handlingar: *Hille kyrka, invändig restaurering 2024–25 – Program för bemålad kyrkorummet.*
Balksten Byggnadsvård AB, 2023-09-13.

Utförande firmor:

RWC och pentry: SEHED Bygg Gävleborg

Ställning och puts: Söderhamns Fasadenoveringar AB, Söderhamn

Retuschering och förgyllning: Gästriked Färgverkstad Sandvikens måleri,
båda Sandviken.

Inledande konservatorskontakt: Per Mattsson, Gävle

Sammanfattning

Från december 2023 till slutet av maj 2025 har renoverings- och ombyggnadsarbeten utförts inne i Hille kyrka. De praktiska arbetena har pågått framför allt från slutet av 2024 och till slutet av mars 2025. Vid slutbesiktningen beslutades att avvakta utvecklingen i de nymålade och flammiga fönsternischerna i långhuset, varför nästkommande besök från läns museet kom att dröja till 2026-02-11.

De inre arbetena har omfattat ombyggnation av tidigare RWC och kök, så att RWC:n följer dagens krav. De nya funktionerna är liksom tidigare förlagda till de två läktarunderbyggnaderna, tillkomna 1974. Den inre renoveringen i långhus, kor, sakristia, förberedelserum och vapenhus har omfattat putslagningar, rengöring av väggar och tak samt ommålning av vissa ytor i väggar och tak. Den inre renoveringen följer i stort *HILLE KYRKA, Invändig restaurering 2024–25 - Program för bemålad puts i kyrkorummet*, framtaget av Balksten Byggnadsvård AB, 2023-09-13. Länsstyrelsens beslut är fattat utifrån denna handling.

Arbetena med RWC och nytt kök är utfört av SEHED Bygg, Gävleborg. Putsarbeten i kyrkorummet och övriga tidigare nämnda ytor är utfört av Söderhamn Fasadenoveringar AB, Söderhamn. Gästrike Färgverkstad och Sandvikens måleri, båda Sandviken, har utfört retuscheringsarbeten på putslagningar samt förgyllning av några bokstäver i korvalvets inskription. Konservator Per Mattsson, Gävle var med i de inledande diskussionerna om föreslagna åtgärder i långhusvalvet. Läns museet Gävleborg har genom byggnadsantikvarie Ulrika Olsson varit anlitad för den antikvariska medverkan. Inga byggmöten har hållits, platsbesöken har skett efterhand som arbetena har fortgått och behov har uppstått.

Platsbesök har utförts under projekttiden, 2023-12-07, 2024-10-09, 2025-01-20, 2025-01-28, 2025-03-27 och 2026-02-11.

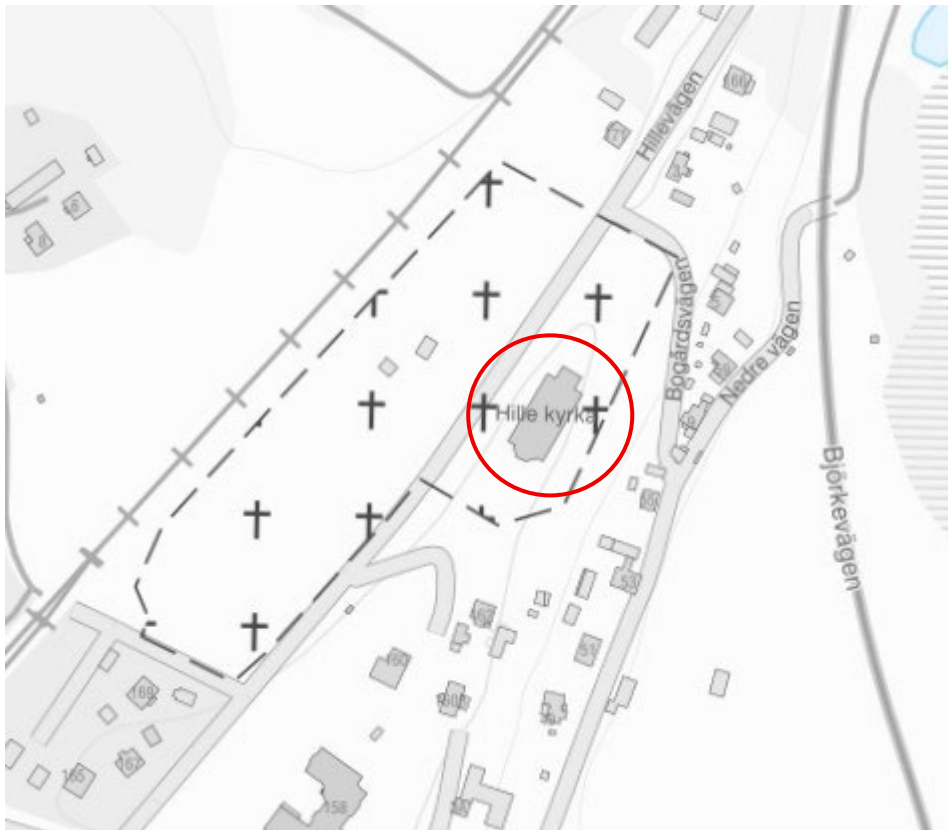
Figur 1. Kyrkorummet i Hille kyrka efter avslutade arbeten. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Antikvarisk slutbedömning

Arbetena inne i Hille kyrka är i det stora hela utförda enligt handlingarna och i enlighet med länsstyrelsens beslut. Åtgärder som avviker från länsstyrelsens beslut har kommunicerats med antikvarisk medverkande och länsstyrelsen för godkännande.

Arbetena är godkända ur antikvarisk synpunkt.

Karta

Figur 2. Hille kyrka är inringad. Karta ur *Digitala Planarkivet Gävle*.

Lagskydd

Hille kyrka omfattas av bestämmelserna i Kulturmiljölagens fjärde kapitel.

Historik

Hille kyrka uppfördes mellan åren 1858–1862 efter ritningar av arkitekt P.A. Nyström. Den nyklassicistiska kyrkan byggdes på samma plats som Hille sockens medeltida kyrka, som revs inför bygget av den nya kyrkan. Byggnaden gavs ett högt och synligt läge på den rullstensås som sträcker sig genom Hille. Kyrkan byggdes i nordsydlig riktning med tornet i norr och den utbyggda absiden mot söder. Murarna uppfördes av gråsten som sedan putsades och avfärgades i vitt. Det resliga tornet avslutades med ett flackt tak och däröver tronar en åttkantig kopparklädd lanternin med fönster i alla

sidor. Idag är kyrkans branta sadeltak täckt med plåt, det är oklart om det ursprungligen var täckt med plåt eller spån.

Kyrkorummet är ljust och luftigt och förslaget till den första gestaltningen av kyrkorummet togs fram av målarmästaren Albert Blombergsson från Söderhamn. Enligt hans förslag skulle kyrkorummet målas med ljusgula väggar, vita pilastrar och med valv och kor i vitt. Predikstolen som idag hör till kyrkans äldsta fasta inredning, tillverkades av Per Olof Hillgren från Hilleby till kyrkans invigning.

Den första större inre renoveringen i Hille kyrka utförs 1902–1904 under ledning av Gävles dåvarande stadsarkitekt Erik Alfred Hedin. De två rummen på båda sidor om koret byggdes på med ytterligare en våning upp till tak. Korvalvet dekorerades med figurativa målningar och korets väggar dekorerades med ett tätt slingrande blommönster, vilket avslutades med en bård i höjd med fönstrens övre bågar. På korbågen målades inskriptionen ”LOFVEN GUD I HANS HELGEDOM”. De tidigare enfärgade långhusväggarna ges en ny karaktär genom ett målat horisontellt linjemönster som avslutades med en bård i samma nivå som korets bård. Dekorationsmålningar i interiören utfördes av artisten Edvard Berg, Stockholm.

Figur 3. Kyrkorummet i Hille kyrka 1920. Det horisontellt målade mönstret i väggarna, liksom det slingrande väggmåleriet i koret ansas på fotot. Foto från www.kringla.nu.

Altartavlan flyttades till läget för den tidigare östra entrén, som sattes igen. Altartavlans ursprungliga läge omgestaltades med ett fönster med glasmålningar. De slutna bänkkvarteren byttes ut mot öppna bänkar som ekådrades. Orgelläktaren byggs ut och uppgången till läktaren via vapenhuset kompletterades med två trappor från kyrkorummet. Kyrkorummet fick ett nytt golv bestående av ett svart-vitrutigt cementgolv.

De ytskikt som finns i kyrkan idag härrör dels från Hedins renovering, dels från den renovering som utfördes 1954–1955 under ledning av arkitekten Sten Dahlén. Vid denna renovering målades blomslingorna i korets väggar och linjemålningen i långhusets väggar, inklusive de avslutande bårderna, över med en gul kulör. Valvbågens inskription målades över. Sannolikt rengjordes de dekorativt målade banden i långhusets valv samt dekorationsmåleriet i korvalvet. Pilastrarna marmoreringsmålades medan bänkarna, liksom predikstolen, orgelfasaden och läktarbarriären målades i en grå kulör. Det svart-vitrutiga cementgolvet byttes ut till ett golv bestående av kalkstensplattor. Vapenhusets trappor upp till tornet togs bort och ett nytt bjälktak byggdes. Vapenhusets golv belades med ett kalkstensgolv i stjärnmönster.

Under mitten av 1970-talet byggdes två rum under läktaren. Rummen, som ligger ut mot långhusets ytterväggar, har avfasade hörn ut mot den öppna ytan under läktaren. Rummens väggar avslutas med glasade delar upp mot taket. Det östra rummet har fram till detta projekt rymt ett litet kök och en äldre RWC. Det västra rummet har rymt kapprum/förberedelserum samt en liten toalett.

År 2006 byttes el- och värmesystemet i kyrkan ut och i samband med dessa arbeten skedde även en renovering av interiören. Till arbetena kan nämnas bland annat att långhusets gula väggar målades om och att pilastrarnas marmorering konserverades liksom korvalvets målningar. Valvbågens inskription, tillkommen vid renoveringen 1902–1904 och som målades över vid renoveringen 1954–1955, togs fram. Bänkinredningen målades om i en grå kulör.

Orsaker till åtgärd

Funktionerna i de två rummen under läktaren behövde förbättras. Köket var för litet och RWC:n höll inte för dagens krav rörande tillgänglighet. Ingången in till RWC:n låg dessutom i köket, vilket inte var lämpligt.

I kyrkorummet och koret var väggar och valv smutsiga och sotiga. Soten var till del beroende på de vägghängda radiatorerna i kyrkan. Fönsternischerna var hårt smutsade. På vissa håll i de putsade ytorna förekom tunna sprickor som med tiden blivit väl synliga i och med smuts men också på grund av att färgskikten hade rest sig kring sprickorna. Det fanns även sprickor som bar spår efter tidigare missprydande lagningar och retuscheringar. På några håll på väggarna samt i korvalvet fanns en del kraftigare sprickbildningar. Smutsiga väggar och tak fanns även i utrymmena vid sidan av koret samt i de båda på de ovanliggande rummen. Även vapenhusets väggar var smutsade.

Figur 4. Det västra rummet under läktaren innan påbörjade arbeten. Via dörren nåddes förberedelserummet. Från förberedelserummet fanns en dörr in till en liten toalett belägen i delen närmast i bild. Foto: Ulrika Olsson, 2023-12-07.

Figur 5 och 6. Från förberedelserummet fanns en öppning in till ett förråd, beläget under trappan upp till läktaren. I rummets del närmast kyrkorummet låg toalettutrymmet som nåddes via en dörr från förberedelserummet. Detta utrymme är byggt som en egen låda i rummet. Foto: Gästrikkekustens pastorat, 2023.

Figur 7. Det östra rummet under läktaren rymde ett litet kök samt en RWC, vilken var belägen i den högra delen av rummet. RWC:n nåddes dock endast via pentryt. Foto: Ulrika Olsson, 2023-12-07.

Figur 8 och figur 9. I det östra rummet fanns ett mindre kök samt en RWC som var byggd som en egen låda i läktarunderbyggnaden. RWC:n nåddes via en dörr från köket. Foto till vänster: Gästrikkekustens pastorat, 2023. Foto till höger: Ulrika Olsson, 2023-12-07.

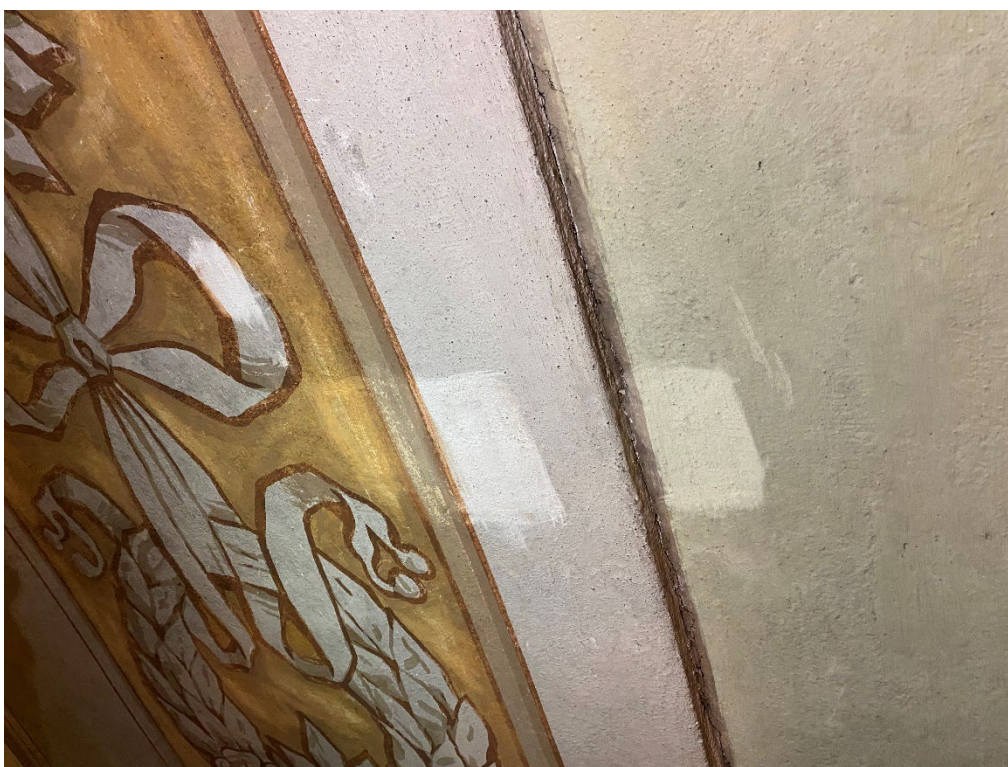
Figur 10 och figur 11. Innan påbörjade arbeten var väggarna hårt smutsade. Bilderna visar del av koret och del av vapenhuset. Foto: Ulrika Olsson, 2024-10-09.

Figur 12 och figur 13. Innan påbörjade arbeten var väggarna hårt smutsade. Bilderna visar del av koret och en av fönsternischerna i långhuset. Foto: Ulrika Olsson, 2024-10-09

*Figur 14. Det gula valvfältet närmast koret var i sämst skick av samtliga valvfält.
Foto: Ulrika Olsson, 2025-01-20.*

*Figur 15. Innan påbörjade arbeten gjordes en liten provrengöring på en yta i långhusets valv.
De bruna konturerna klarade inte av rengöringen utan försvann nästan helt.
Foto: Ulrika Olsson, 2024-10-09.*

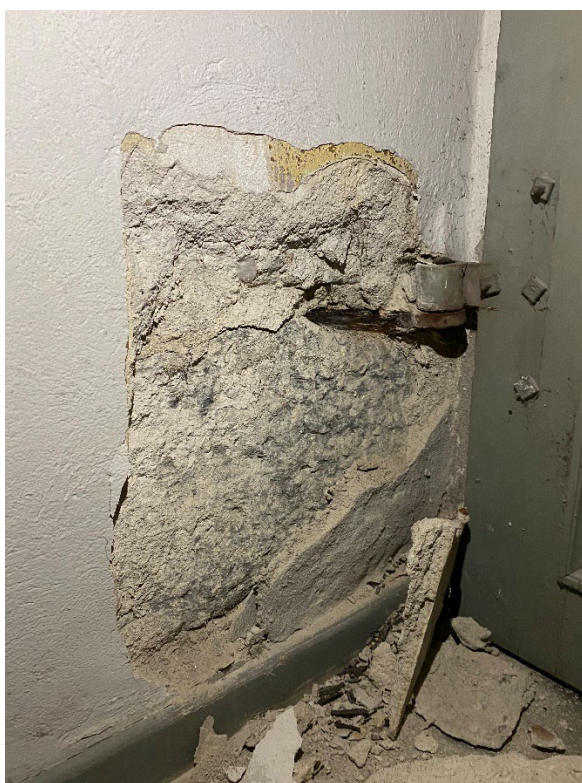
*Figur 16. En av de större sprickorna i korvalvet innan påbörjade arbeten.
Foto: Ulrika Olsson, 2025-01-20.*

*Figur 17. En kraftig spricka löpte horisontellt genom delar av inskriptionen i valvbågen.
Foto: Ulrika Olsson, 2025-01-28.*

Figur 18. Detalj av den kraftiga sprickan som löpte horisontellt genom delar av inskriptionen i valvbågen. Foto: Ulrika Olsson, 2025-01-20.

Figur 19. Vid vapenbusets entré fanns en större puts-skada vid det vänstra dörrbladets gångjärnsinfästning. Foto: Ulrika Olsson, 2025-01-28.

Utförda arbeten

Ombyggnation av RWC och pentry

Det västra rummet under läktaren, utrymmet som tidigare rymde både ett förberedelserum och en liten toalett, har i detta projekt byggts om för att inhysa en RWC i ytan för det tidigare förberedelserummet. Den lilla toaletten är kvar i befintligt läge men ingången till utrymmet är nu flyttad till läktarunderbyggnadens yttervägg. Tidigare satt dörren mellan förberedelserummet och toaletten. Nu nås toaletten via den nya dörren till vänster om ingången till RWC:n. Den nya dörren är utformad som en blinddörr för att smälta in i läktarunderbyggnadens yttre vägg. Den befintliga dörren, som nu leder in till RWC:n, har kunnat behållas då dörren sedan tidigare höll godkända mått sett ur tillgänglighetsaspekt. I det tidigare förberedelserummet nåddes ett förråd under läktartrappan. Den tidigare öppningen in mot förrådet har nu byggts igen och förrådet nås via en nytillkommen dörr i väggen under trappan. Även denna dörr är utformad som en blinddörr för att smälta in i omkringliggande ytor.

*Figur 20. I det västra rummet under läktaren har det tidigare förberedelserummet byggts om till en RWC. Den tidigare dörren från utrymmet in till den intilliggande toaletten har satts igen. En ny dörr har tagits upp till toaletten till vänster om dörren in till RWC:n.
Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.*

Figur 21. Den nya dörren in till toaletten är utformad som en blinddörr. Det samma gäller för den nya dörren in till förrådet under trappan. Båda dörrarna är inmålade likt omkringliggande ytor och smälter in i ytorna. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Det östra rummet under läktaren rymde tidigare både ett litet kök och en RWC som nåddes från köket. Då den nya RWC:n nu har inhysts i det västra rummet under läktaren, kunde hela det östra rummet frigöras för att rymma ett nytt kök med väl tilltagna ytor och förvaringsmöjligheter. Skåpsinredningen kommer från Marbodals. Plastmattan i rummet har tagits bort och det äldre trägolvet är nu synligt i rummet.

*Figur 22. Hela det östra rummet under läktaren rymmer nu det nya köket.
Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.*

*Figur 23. Hela det östra rummet under läktaren rymmer nu det nya köket.
Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.*

Valv i långhuset

Gulmålade fält

Tanken med renoveringen av valvet var att rengöra, laga och retuschera de dekorationsmålade banden och de gulfärgade ytorna. Det gula fältet närmast koret utgjorde dock ett undantag. Denna yta bar spår från flera tidigare lagningar och var dessutom målade med flera olika färgtyper, varav den senaste troligen var en alkydoljefärg. Färgskikten flagade och det enda sättet att komma till rätta med problemen i den här ytan var - enligt Mattsson - att skrapa ner färgen till fast underlag och rengöra och laga ytan innan ommålning.

Arbetet med putslagningar, rengöring och retuschering av de övriga gulmålade fälten i långhusets valv påbörjades. Ganska snart signalerade Söderhamns fasadrenoveringar att detta arbete skulle bli orimligt tidskrävande i och med att det krävdes lagningar – och med det även retuscheringar – i så många ytor. Vidare blev de rengjorda ytorna skäckiga varför frågan om hel ommålning av samtliga gula valvfält kommunicerades med länsstyrelsen. Beslut fattades om att även de övriga gulmålade fälten skulle målas om till sin helhet. Beslut togs om att använda linoljeemulsion från Engwall o Claesson.

När Söderhamns fasadrenoveringar började måla valvets gula fält började de nymålade ytorna snart att flagna. Den underliggande färgen släppte från putsytan. Enligt Kaj Halminen, Gästrike Färgverkstad, satt den underliggande färgen extremt svagt mot underlaget. Halminen beskrev det hela som att färgen endast satt i de yttersta topparna i putsens gräng. En provyta utfördes då på en yta omkring en kvadratmeter, där de befintliga färglagren skrapades bort. Skrapningen gjordes mycket försiktigt för att bibehålla så mycket av putsens struktur som möjligt. Ytan grundades med Slipgrund V, alkydoljeemulsion från Engwall o Claesson. Därefter målades ytan med tre strykningar linoljeemulsion i gul kulör, framtagen av Halminen. Då inga tecken på flagning uppstod här kommunicerades problembilden och den föreslagna lösningen med länsstyrelsen som gav sitt godkännande att fortsätta arbetet utifrån förslaget.

Valvets samtliga gula fält åtgärdades liksom beskrivningen ovan. Sprickor har lagats i enligt anvisningar i Balkstens program, det vill säga med injekteringsbruk; kalkbruk för konserveringsändamål, PLM A. Småskador har lagats med lufthårdnande kalkbruk av våtsläckt Gotlandskalk och fin sand 0–1 mm, 1:1,5 (i volym) Det fanns inga större putsskador i långhusets tak. Ytorna har grundats med Slipgrund V, alkydoljeemulsion från Engwall o Claesson. Därefter är ytorna målade med tre lager linoljeemulsion från Engwall o Claesson i ljus gul kulör NCS 1010Y-20R.

Dekorationsmålade fält

Skador i de dekorationsmålade fälten har varsamt lagats i enlighet med anvisningarna i Balkstens program, se föregående sida. Fälten har därefter mycket varsamt rengjorts med Akapad rengöringssvamp. Ett problem som tidigt uppmärksammades var att de bruna konturerna inte gick att rengöra utan att färgen helt försvann. Konturerna är därför inte rengjorda.

Retuschering av de lagade ytorna har utförts av Gästrike Färgverkstad och Sandvikens Måleri som på plats brutit fram de kulörer som behövs. Retuscheringarna är utförda med torrpigment och cellulosaklister.

Figur 24. Vid slutbesiktningen av långhusets tak var arbetena i stort sett färdiga, dock återstod några delar i retuschering av lagningar. Foto: Ulrika Olsson, 2025-03-27.

Figur 25. Rengjord yta i dekormåleriet i långhusets valv. De ljusa guldfärgade fälten är nymålade. Foto: Ulrika Olsson, 2025-03-27.

Långhusets taklist

Långhusets taklist är ommålad efter rengöring. Listen är målad i tre strykningar med matt linoljefärg från Engwall o Claesson i kulör NCS 2000 N, ljus grå.

Figur 26. Efter avslutade arbeten. Taklisten i kyrkorummet har målats om. Foto: Ulrika Olsson, 2025-03-27.

Valvbåge med inskription

Inskriptionen i valvbågen uppvisade skador i form av en kraftig horisontellt liggande sprickbildning, som också var förskjuten i nivå med väggen. Innan några åtgärder påbörjades dokumenterades måleriet och inskriptionen av Gästrike Färgverkstad och Sandvikens Måleri. För att komma till rätta med skadan krävdes att putsen i området knackades ner och att ytorna därefter lagades i med puts enligt Balkstens anvisningar för större putsskador, det vill säga våtsläckt Gotlandskalk och putssand 0–4 mm 1:1,75 (i volym). Ytorna har varsamt rengjorts med Akapad rengöringssvamp. Måleriet har återskapats med matt linoljefärg från Engwall o Claesson, där kulörerna har brutits fram på plats. De bokstäver som har förgyllts är ...GUD I HANS HELG... Ytorna för bokstäverna är målade med guldgrund, Carbonelle som fått torka i 12 timmar innan ett lager bladguld 23,75 karat har lagts på ytorna. Behandlingen har upprepats en gång. Det innebär att bokstäverna är förgyllda med två skikt bladguld. De två gula ytorna utanför banderollen är ommålade med tre strykningar matt linoljefärg från Engwall o Claesson. Det är två olika gula kulörer på dessa ytor och färgerna har brutits fram med de tidigare ytorna som förlagor.

Figur 27. Del av inskriptionen efter avslutade arbeten. Ytan, inklusive de förgyllda bokstäverna ...GUD I HANS HELG... är återskapade med de gamla ytorna som förlaga. Foto: Ulrika Olsson, 2025-03-27.

Figur 28. Den horisontella sprickan som löpte genom delar av inskriptionen är lagad. Ytorna har målats in likt omkringliggande ytor. Bokstäver i inskriptionen som är helt nya och förgyllda är ... GUD I HANS HELG... Vid slutbesiktningen kvarstod ännu inmålning av den vita listan över inskriptionen. Foto: Ulrika Olsson, 2025-03-27.

Korvalv

Korvalvets måleri rengjordes och konserverades år 2006. I detta projekt har inga specifika åtgärder utförts i de bemålade ytorna. Det gäller till exempel för de tätt liggande microsprickorna som finns i ytorna. Dessa har inte åtgärdats.

Dock fanns det några kraftiga sprickor som löpte upp till omkring 2 meter ovanför taklisten. Dessa har lagats i enligt anvisningar från Balksten och därefter har retuschering av de lagade ytorna utförts av Gästrike Färgverkstad och Sandvikens Måleri, som på plats brutit fram de kulörer som behövts. Retuscheringarna är utförda med torrpigment och cellulosaaklister.

Figur 29. Vid slutbesiktningen 2025-03-27 pågick retuscheringsmålning över lagningar i korvalvet. Lagningar är framför allt utförda längst ner på de dekorativa banden, längst in i valvet, se pilar. Foto: Ulrika Olsson, 2025-03-27.

Figur 30. Exempel på microsprickor som finns i putsen i korvalvet. Inga åtgärder är utförda på dessa sprickor. Foto: Ulrika Olsson, 2025-03-27.

Långhusets väggar

Ursprungligen planerades en rengöring på långhusets gulmålade väggytor efter att de vägghängda radiatorerna var demonterade. Detta beslut ändrades dock tidigt i projektet. Eftersom väggarna var så hårt smutsade av sot så var det omöjligt att få ett bra resultat på rengöringen. Länsstyrelsen Gävleborg lämnade sitt godkännande till att de gula väggfälten som helhet fick målas om. Väggarna är ommålade med tre strykningar matt linoljefärg från Engwall o Claesson i kulör NCS 1010Y-30R, ljus gul.

Figur 31. Kyrkorummet sett mot koret efter avslutade arbeten. De ljusa gula fälten i såväl väggar som valv är ommålade inom detta projekt. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Pilastrarna i långhuset

De marmoreringsmålade pilastrarna har rengjorts. Sprickor har lagats enligt anvisningar i Balkstens program. Retuschering av de lagade ytorna har utförts av Gästrike Färgverkstad och Sandvikens Måleri som på plats brutit fram de kulörer som behövts. Retuscheringarna är utförda med torrpigment och cellulosaklister.

Pilastrarnas övre och nedre listverk har rengjorts och målats med matt linoljefärg från Engwall o Claesson i tre strykningar i kulör NCS 1505-Y40R.

Figur 32. Under pågående arbeten. Ett urslag i en av pilastrarna i anslutning till koret är lagat. Foto: Gästrike Färgverkstad, vintern 2025.

Figur 33. Samma pilaster efter att skadan har retuscherats. Foto: Gästrike Färgverkstad, vintern 2025.

Fönsternischer i kor, långhus, vapenhus, sakristia och förberedelserum

Ytorna i fönsternischerna har rengjorts och målats om i tre lager med matt linoljefärg från Engwall o Claesson, vit kulör: NCS: 2000N. Vid slutbesiktningen 2025-03-27 var dessa ytor mycket flammiga, men förhoppningen var att flammigheten skulle lägga sig i takt med att ytorna torkade. Projektgruppen beslutade att avvakta utvecklingen. Då museet besökte kyrkan för uppföljande fotografering 2026-02-11, kvarstod dock flammigheten i fönsternischerna.

Figur 34. Fönsternischerna har målats om. Efter tre strykningar kvarstår dock flammigheten. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Taket under läktaren

Taket under läktaren har rengjorts med Akapad rengöringssvamp. Mindre skador i ytorna har lagats och därefter retuscherats i samma kulör som omkringliggande ytor.

Väggar i vapenhuset

Då väggarna i vapenhuset var hårt smutsade var det omöjligt att få ett bra resultat av rengöringen. Väggarna är rengjorda inför ommålning och har därefter målats om i samma gula kulör som väggfälten i långhuset har målats i, det vill säga NCS 1010Y-30R. Målningen är utförd med matt linoljefärg från Engwall o Claesson som strukits tre gånger.

Tak i vapenhuset

Bjälktaket i vapenhuset har rengjorts med Akapad rengöringssvamp.

Figur 35. Vapenhuset efter avslutade arbeten. Väggarna är rengjorda och ommålade, bjälktaket är rengjort. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Sakristia och förberedelserum

Väggarna i sakristian och förberedelserummet, samt de två ovanliggande utrymmena, har målats om. Efter utförd rengöring målades väggarna med två lager linoljefärg från Engwall o Claesson. Kulör i sakristian: NCS S0507-G40Y, kulör i förberedelserummet: NCS S0507-G40Y, kulör i de båda övre rummen: NCS S1005-Y10R.

Figur 36. Sakristian efter avslutade arbeten. Väggarna och fönsternischen har rengjorts och målats om med matt linoljefärg. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Antikvariska iakttagelser

Fönsternischer

Vid slutbesiktningen 2025-03-27 konstaterades att fönsternischernas måleri var mycket flammigt, varför beslut fattades om att avvakta torkutvecklingen för att se om flammigheten möjligen skulle lägga sig med tiden. Om så inte skulle ske planerades det för att ytterligare en strykning skulle utföras, då från en rullvagn. När antikvariskt medverkande besökte kyrkan tillsammans med Erik Koppars Wedelin från Gästrikkestens pastorat, 2026-02-11, konstaterades att ytorna fortfarande är mycket flammiga. Läns museet föreslog att en av nischerna målas med ytterligare en strykning matt linoljefärg för att därefter utvärdera en möjlig bättring i flammighet. Om så är fallet bör samtliga fönsternischer målas med ytterligare en strykning.

List under altartavlan på den östra långhusväggen

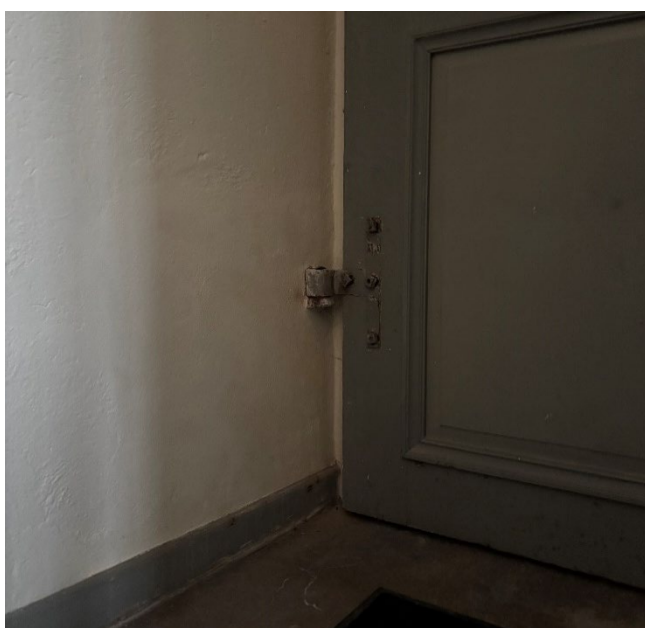
I samband med målningen av pilastrarnas listdelar uppmärksammades skador på den profilerade listen under altartavlan, som sedan renoveringen 1902–1904 hänger på den östra långhusväggen. Då listen skulle rengöras inför ommålning upptäcktes en underliggande marmoreringsmålning. Marmoreringen är hållen i samma stil som marmoreringen på pilastrarna. Efter dialog med länsstyrelsen beslutades att marmoreringen skulle tas fram och retuscheras om så skulle krävas. Detta arbete var dock inte utfört vid besöket 2026-02-11. Listen ska åtgärdas, enligt muntlig uppgift från Kaj Halminen, 2026-02-18.

Figur 37. Kvarstående arbete. Listen under altartavlan på den östra långbusväggen har underliggande marmoreringsmålveri i samma stil som pilastrarnas marmorering. Marmoreringen ska tas fram och eventuella skador ska retuscheras. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Putsskada vid gångjärnsinfästning i vapenhusets entrénisch

Under projektets gång uppmärksammades en putsskada i vapenhusets entrénisch. Skadan fanns i anslutning till det vänstra dörrbladets nedersta gångjärnsinfästning. All lös puts kring skadan rensades bort och ytan lagades upp med kalkbruk. Nischens väggar rengjordes och målades med tre lager matt linoljefärg från Engwall o Claesson. Kulör: NCS 1505-Y40R.

Figur 38. Putsskadan vid det vänstra dörrbladets gångjärnsinfästning är lagad. Väggarna är rengjorda och målade. Foto: Ulrika Olsson, 2026-02-11.

Referensyta i kyrkorummet

En referensyta har lämnats i kyrkorummets nordöstra hörn, uppe på orgelläktaren. Referensytan bär tydliga vittnesspår om ytornas tidigare hårda smutsning.

Figur 39. Referensytan i kyrkorummets nordöstra hörn vittnar tydligt om hur hårt smutsade väggarna var innan påbörjade arbeten. Foto: Ulrika Olsson, 2025-03-27.

Äldre väggmåleri i koret

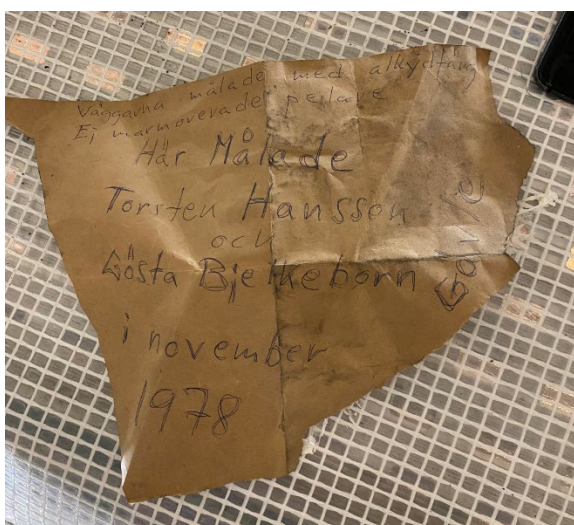
Då altaret var demonterat inför åtgärder blottades korets tidigare väggmåleri.

Figur 40. Då altaret hade demonterats inför projektstart blottades det äldre väggmåleriet på korets väggar. Foto: Ulrika Olsson, 2024-10-09.

Ett meddelande från förr

Ovanpå altartavlan hittades en papperslapp med ett meddelande från två målare 1978, vilka vittnar om att väggarna då målades med alkydfärg.

Figur 41. Ett meddelande från två målare som målade väggarna 1978 avslöjar att de då målades med alkydfärg. Foto: Ulrika Olsson, 2025-01-20.

Installation av nya bänkvärmare och demontering av vägghängda radiatorer

Projektet som berör installation av nya bänkvärmare har i det närmaste löpt parallellt med de åtgärder som avrapporteras i denna rapport. De vägghängda radiatorerna demonterades inför den invändiga renoveringen. De nya bänkvärmarna monterades i bänkarna i samband med att bänkarna återmonterades i långhuset efter att ställningen hade tagits ner. Länsmuseet deltog i de inledande diskussionerna kring värmefrågan, framför allt kring problematiken med sotet ovanför de vägghängda radiatorerna i långhuset, därefter har församlingen själva drivit detta projekt. Församlingen har i dialog med länsstyrelsen enats om att de själva avrapporterar projektet, enligt muntlig uppgift från Erik Koppars Wedelin, Gästrikekustens pastorat.

Avsaknad av byggmöten

Projektet har löpt utan byggmöten med efterföljande platsbesök, vilket har inneburit att antikvarisk medverkande till största del har kallats till kyrkan vid behov och då frågor uppstått. Risken med upplägg likt detta är att frågor som borde komma upp till diskussion missas och att det uppstår luckor i fotodokumentationen.

Källor

Balksten, Kristin, *Hille kyrka, invändig renovering 2024–25 – Program för bemålad puts i kyrkorummet*, 2023-09-13.

Vård och underhållsplan Hille kyrka, Gävleborgs län. 2007. (Kapitel 2 och 3)

Ärendearkivet, Länsmuseet Gävleborg.

www.digitaltmuseum.se

www.kringla.nu

Länsmuseet Gävleborg, Södra Strandgatan 20, 802 50 Gävle. lansmuseetgavleborg.se

